

Хмельницької області всього 21, зальна площа органічних сільськогосподарських земель трохи більше 11000 га. і 9281 га землі з органічним статусом. Безсумнівним лідером по кількості органічних операторів і площах органічних сільськогосподарських земель є Одеська область (більше 100 тис. га органічних земель) і Херсонська область (більше 75 тис га органічних земель). Надзвичайно негативна ситуація спостерігається в сусідній Чернівецькій області, яка історично славиться своїми садами і плодовими культурами, де кількість операторів органічного ринку взагалі рівна нулю (рис. 1). Шляхом орієнтації аграрного сектора на органічне землеробство йдуть більшість високорозвинених країн світу, що позитивно впливає на здоров'я населення та стан довкілля, відповідає концепції сталого, врівноваженого розвитку.

Мал. 1. Органічна карта України

Висновки. Враховуючи вище наведені аргументи, ми можемо зробити висновок, що інноваційні перспективи розвитку земельних ресурсів, мають бути зорієнтовані на сучасні геоінформаційні технології, перехід до сталого та органічного землекористування, що дасть можливість: покращити економічну ситуацію; знизить навантаження на навколишнє природне середовище; покращить соціальне середовище за рахунок зниження рівня захворюваності населення; покращить інвестиційну активність регіону; підвищить рівень та якість життя; підвищить рівень зайнятості населення; покращить стан фінансової системи регіону; підвищить рентабельність виробництва та якість продукції; зменшить кількість збиткових підприємств.

Список використаних джерел

1. План заходів з реалізації Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області на 2018-2020 роки [Інтернет ресурс]: // Офіційне інтернет-представництво Хмельницької обласної державної адміністрації. – Режим доступу: <https://adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2018/05/2018-2020.pdf>

УДК 911.2:551.438.5(477.43/.44)

О.В. Рябоконт - к.г.н., проректор з науково-педагогічної роботи КВНЗ “Вінницька академія неперервної освіти”

НАЛІЗ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГІДРОЛОГІЧНОЇ ГРУПИ НАТУРАЛЬНО-АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ ПОДІЛЛЯ

У статті проаналізована гідрологічна група натурально-антропогенних ландшафтів, яка відіграє важливу роль на території Поділля. Методологічною основою дослідження гідрологічної групи натурально-антропогенних ландшафтів є концепція взаємозалежності суспільства і природи – активно діючих між собою складових ландшафтної сфери Землі, що динамічно розвиваються у просторі та часі. У сучасному ландшафтній і екологічно дестабілізованому середовищі, переважно під дією антропогенного чинника, спостерігається швидка зміна структурної організації геокомпонентів і ландшафтних комплексів. Це призвело до функціонування трьох груп ландшафтних комплексів натуральних, антропогенних і натурально-антропогенних. Врахування значущості провідних геокомпонентів, що сприяють зародженню натурально-антропогенних ландшафтів та відповідних їм проявів ландшафтоформуючих процесів, дає можливість розділити натурально-антропогенні ландшафтні комплекси на окремі групи, однією з яких є гідрологічна.

Ключові слова: ландшафт, гідрологічна група, Поділля, натурально-антропогенні ландшафти.

Постановка проблеми. Проаналізувавши історію вивчення ландшафтів, велику увагу вчені приділяли натуральним або антропогенним ландшафтам але зовсім не звертали увагу на натурально-антропогенні

ландшафтні комплекси, особливості їх зародження та формування. Це призвело до проблем, які пов'язані з ігноруванням класу натурально-антропогенні ландшафти. Формування гідрологічних типів натурально-антропогенних ландшафтів відбувається в результаті водогосподарської, господарської, промислової, селищної, сільськогосподарської і дорожньої діяльності людей. У порівнянні з біотичною та літолого-геоморфологічною групами, гідрологічна група натурально-антропогенних ландшафтних комплексів у межах Поділля займає менші площі і їх тут небагато. Однак, при відсутності на Поділлі натуральних озер і майже повній меліорації боліт, то наявність антропогенних озер і похідних боліт, значно урізноманітнює сучасну структуру подільського ландшафту. Більше того, натурально-антропогенні ландшафтні комплекси гідрологічної групи зосереджені, переважно в долинах річок. Їх значення у господарському природокористуванні регіону постійно зростає, що вимагає обґрунтування відповідних заходів щодо поліпшення їх стану та раціонального використання й охорони. Серед них доцільними є такі: – скласти реєстр та провести детальне картографування похідних боліт, чітко виокремити їх від натуральних та відпрацьованих в ході видобутку торфу, боліт. Це ж стосується й антропогенних озер, опливин та інших типів натурально-антропогенних ландшафтних комплексів гідрологічної групи. При цьому обов'язковим є врахування способу їх формування; – особливу увагу приділити гідрологічному режиму та рослинному покриву у процесі подальшого формування й функціонування натурально-антропогенних ландшафтних комплексів. У процесі дослідження водного режиму, ландшафтознавцю необхідні консультації гідрологів, геологів та інженерів-меліораторів; пізнанні рослинності та її значення у подальшому функціонуванні ландшафтного комплексу цієї групи з ботаніками, зоологами та екологами. Зокрема, зараз недостатньо враховується значення рослинного покриву гідрологічної групи натурально-антропогенних ландшафтних комплексів, особливо, що стосується їх здатності вилучати різні токсичні речовини, важкі метали та радіонукліди [2]. На поверхні рослин формуються селективні мікробіоценози, які сприяють активній деструкції ряду небезпечних забруднюючих речовин-нафтопродуктів, фенолів[5]. Лише в кореневій системі 1 га повітряно-водної рослинності, можуть за вегетативний період виводитися з кругообігу, накопичуватися і захоронитися в донних відкладах десятки та сотні кілограмів азоту, фосфору, магнію, калію, марганцю, заліза, свинцю, хлорорганічних пестицидів та інших хімічних речовин [4]. Встановлено, що за рік із води та ґрунту 1 га заростей очерету поглинає близько 850 кг калію, 122 кг фосфору, 450 кг натрію, 277 кг сірки, 95 кг магнію, стільки ж кальцію, більше 160 кг мінерального азоту тощо [3]. Ще одним підтвердженням позитивної ролі вищої водної рослинності є те, що на 1 га заростей очерету росте 350 тисяч одиниць цих рослин і поглинаюча площа їх коренів дорівнює 112 420 км². Така потужна коренева система служить природним фільтром для різних домішок, що знаходяться у воді. Очерет також може осушити болото та закріпити своїми коренями навіть найнестійкіший берег. В коренях і стеблах очерету є повітряні пустоти, які при довжині коренів 2 м пронизують болотний ґрунт та утворюють «вентиляційний» канал, яким повітря поступає в ґрунт, прискорюючи окислювальні процеси. Також очерет запобігає розмножуванню синьо-зелених водоростей, які викликають шкідливе «цвітіння» води. Тому насадження очерету на ставках і водосховищах можуть служити натуральним фільтром очищення води. Потрібно лише час від часу скошувати очерет, щоб його відмерлі стебла не забруднювали водойму [3]; – врахування процесів замулення у сучасному та подальшому розвитку похідних боліт та антропогенних озер. Замулення сприяє їх заростанню, що має позитивне значення для боліт і негативне для озер. Похідні болота, як і натуральні – унікальні сховища біотичних ресурсів. Як приклад, сапропель, який можна застосовувати як місцеве мінеральне добриво для підвищення родючості і як додаткову кормову базу у тваринництві. У зв'язку з цим: – на похідних болотах, антропогенних озерах та інших натурально-антропогенних ландшафтних комплексах гідрологічної групи перехрещуються інтереси сільського господарства, мисливства, рибальства та проблем охорони природи. Доцільним є поєднання рибних та мисливських господарств зі звірництвом. Часто базою для їх формування є натурально-антропогенні ландшафти гідрологічної групи; – використання відповідних натурально-антропогенних ландшафтних комплексів, особливо похідних боліт і антропогенних озер у якості заповідних об'єктів. Ці вископродуктивні ландшафтні комплекси мають особливе значення як нерестилища і місця нагулу личинок та малька промислових риб. Мілководдя і водно-болотні ландшафтні комплекси є багатою кормовою базою не лише для водних, напівводних та сільськогосподарських тварин, а також як місця розмноження багатьох видів птахів; – активне введення похідних боліт і антропогенних озер в регіональну екомережі з подальшим формуванням на їх основі екологічних ядер. Так, перспективним та новим елементом екомережі є створення екологічного ядра, яке розташується на суміжній території Хмельницького та Калинівського адміністративних районів Вінницької області. Протяжність цього ядра має становити близько 2 км. Воно розташується на річці Снивода між селами Кривошя (Хмельницький район) і до вершини ставка села Пиків (Калинівський район). Екологічне ядро буде охоплювати широку територію заплави річки, в основному її лівий берег. Створення цього екоядра спрямоване на екологічне оздоровлення басейну річки Південний Буг та її основних приток, на оптимізацію споруджених на них антропогенних водойм з ландшафтами суміжних територій. Тут планується проведення заходів щодо створення та упорядкування водоохоронних зон, прибережних захисних смуг антропогенних водних об'єктів, створення особливого режиму використання земель на територіях витоку річок, збереження рідкісних видів рослин і тварин. Створення екокоридорів дає можливість для обґрунтування всіх необхідних умов щодо впровадження заходів надання статусу заповідних територій таким ландшафтним комплексам, як поселення бобрів у долині річки Згар, Мурафа, Мурашка, Десенка. При відновленні водно-болотних ландшафтних

комплексів внаслідок припинення функціонування меліоративних каналів можуть складатися сприятливі умови для заповідання на річці Згар між селами Микулинці і Зоринці. Тут поселяються для гніздування водноболотні види птахів (кілька видів качок, сіра і біла чаплі, лелеки, бугай, очеретянка тощо), також зупиняються на відпочинок під час сезонних міграцій білі лебеді і гуси. Подібні умови склалися і в долинах подільських річок Південний Буг, Десенка, Вовк, Серет, Горинь, Случ та інших. Розпочате зараз та передбачуване активне господарське, особливо рекреаційне, освоєння антропогенних озер та похідних боліт вимагатиме розробки детальних індивідуальних проектів їх раціонального використання, розробки законодавчої бази їх експлуатації. Уже зараз господарське використання антропогенних озер призводить до конфліктних ситуацій як між окремими людьми, так і селищними радами або різними колективами та організаціями.

Список використаних джерел

1. Денисик Г.І. *Натурально-антропогенні ландшафти Поділля: монографія* / Г.І. Денисик, О.В. Рябонь.-Вінниця: ПП ТД Едельвейс і К 2016.-167с.
2. Дубняк С.С. *Гідродинаміка мілководь дніпровських водосховищ, її екологічна роль* / С.С. Дубняк / Автореферат дис. канд. геогр. наук: 11.00.07.-Київ, 1997.-18с.
3. Короткевич П.Г. *К вопросу использования водоочистных свойств тростника обыкновенного* / П.Г. Короткевич // *Водные ресурсы*.-1976. -№5.-С.191-197.
4. *Мелководья Кременчугского водохранилища* / Л.Н. Зимбалевская, Н.В. Пикул, А.В. Кудина.- К.: Наукова думка, 1979.-281с.
5. Морозов Н.В. *Роль высшей водной растительности в самоочищении рек от нефтяного загрязнения* /Н.В. Морозов, Г.С. Петрова, Г.Н. Петров// *Гидробиологический журнал*.-1969.-№4.-С.73-80.

УДК 502.53

І.С. Саченко, магістр,
Г.М. Вовкодав, кандидат хімічних наук, доцент
Одеський державний екологічний університет

ОЦІНКА І КЛАСИФІКАЦІЯ ВОД ЛИМАНІВ ТУЗЛОВСЬКОЇ ГРУПИ

Стан водної екосистеми лиманів Тузловської групи відображає зростання техногенного навантаження, що зумовлює процес її деградації. У роботі здійснено екологічну оцінку якості вод лиманів Тузловської групи. Метою дослідження є оцінка впливу забруднюючих речовин, що потрапляють в лимани Шагани, Алібей та Карачаус під час скиду стічних вод підприємств.. Об'єкт дослідження — якість вод лиманів. Згідно з отриманими результатами, можна зробити висновок про придатність або не придатність вод для певних потреб.

Ключові слова: оцінка якості, стічні води, забруднюючі речовини, поверхневі води, гранично-допустимиконцентрації, якість води, мінералізація.

Тузловська група лиманів розташована в центральній частині Дунай-Дністровського межиріччя. В її складі зазвичай виділяють три основних лиману: Шагани, Алібей і Бурнас, а також ряд дрібніших лиманів: Карачаус, Хаджидер і Курудіол. Лимани з'єднані між собою широкими протоками і відокремлені від моря однією спільною косою-пересипом, тому розглядаються як єдиний лиманний комплекс, загальна площа якого становить 206 км².

Лимани мілководні, їх максимальні глибини складають 1,6-2,5 м, середні 1,0-1,3 м. Довжина пересипу, який відділяє лимани від моря, становить 29 км, ширина - від 60 до 400 м, висота - 1-3 м над рівнем моря [1]. Пересип схильний до сезонних розмивів, тому Тузловські лимани відносяться до групи періодично відкритих водойм. Водний баланс лиманів формується за рахунок опадів (50%) і припливу морських вод (40%). Солоність води схильна до значних міжрічних і внутрішньорічних коливань. У XIX столітті солоність води в лиманах досягала 200 ‰ і в них практикувалася видобуток солі. На початку XX століття в результаті відновлення періодичної зв'язку лиманів з морем солоність знизилася до 20-40 ‰. Температурний режим лиманів визначається їх мілководністю і високою солоністю води. Взимку температура води опускається до -0,5--1,5 °С, а влітку підвищується до + 27- + 30 ° С [2].

У 2010 р Тузловська група лиманів була включена до складу національного природного парку «Тузловські лимани».

Метою даної роботи було дослідження сучасного стану лиманів Тузловської групи, а саме Шагани, Алібей та Карачаус.

Якість поверхневих вод лиманів залежить від багатьох чинників, а саме, фізико-географічних умов, гідрографічних характеристик та особливостей формування стоку, геоморфологічних, геоботанічних та господарських умов.